

Rädda nätläkarna – och vården

Dagens Industri den 17 februari 2019

Inte en dag passerar utan att nätläkare kritiseras, allt medan antalet digitala patientmöten ökar kraftigt. Nätläkare har kommit att bli en symbolfråga som i grunden handlar om det bredare samspelet mellan privat och offentlig sjukvård.

Till synes är regeringen och stödpartierna genom Januariöverenskommelsen överens om att ett vinstförbud inte längre finns kvar på dagordningen. Att ta bort ett skadligt förslag är dock något helt annat än att lösa de spänningar som under en längre tid tillåtits växa fram. Det sista sjukvården behöver är ytterligare ett digitalt haveri.

Ingen skattefinansierad verksamhet, inte heller sjukvården, kan förstås erbjuda allt till alla. Det gäller även digitala lösningar. Men i debatten låter det ibland som om att det har blivit "för enkelt" att nå en läkare, vilket är märkligt med tanke på att den bristande tillgängligheten länge har varit den svenska sjukvårdens sorgebarn.

Många upplever det alltjämt som besvärligt att besöka en vårdcentral. Digitala vårdbesök underlättar för alla grupper och dessutom undviks risken att bli smittad av andra sjuka patienter. Resande för att uppsöka vård är utan tvivel ett gissel och besvär, inte minst för äldre eller andra som har svårt att gå, eller för boende i glesbygd.

Småbarnsföräldrar är en annan pressad grupp som jonglerar familj och arbete och har mycket att vinna på att slippa resa till vårdcentralen eller akuten. En ytterligare fördel är digitala vårdmöten leder till mindre förlorad arbetstid, samt att det är lättare för läkare att jobba deltid.

Oron för ökade kostnader i sjukvården är däremot befogad. Teknik leder ofta till ökade effektivitet men också till högre utgifter. Vad gäller nätläkare finns internationella exempel på såväl ökad som minskad vårdefterfrågan, och därmed en direkt påverkan på kostnaderna. Det troliga är att utfallet beror på hur systemet är utformat.

Det vi vet redan i dag är att digitala vårdmöten kostar skattebetalarna ungefär en tredjedel mindre än ett fysiskt vårdbesök. Ett vanligt primärvårdsbesök kostar i genomsnitt 1800 kronor, vilket innefattar en synlig patientavgift och en dold skattesubvention. Det kan jämföras med ett digitalt vårdmöte som i dagsläget kostar totalt 650 kronor.

Patienterna ser dock inget av den skattesubventionerade delen utan betalar enbart patientavgiften – var sig det handlar om digital eller fysisk vård – som ofta är runt 200 kronor (utom för de avgiftsbefriade). Om ett nätläkarbesök löser ett vårdbehov blir det därför mycket billigare för samhället.

Fokus borde flyttas från nätläkarnas vara eller inte vara till frågan om vårdens finansiering som är både otydlig och komplex. Tekniken underlättar utförandet men skapar samtidigt en hävstång som förvärrar sedan länge florerande spänningar mellan privat och offentlig vård och mellan olika regioner.

Ett särskilt orosmoment är att en stor andel av den svenska befolkningen är avgiftsbefriad i primärvården: gruppen 0 till 18 år samt de som är äldre än 85 år står i dag för runt en femtedel av Sveriges befolkning. Därtill ska man lägga alla i åldern 19 till 84 år, som har uppnått frikort i sjukvården (det vill säga betalat total 1150 kronor under en tolvmånaders period) – cirka en fjärdedel av befolkningen.

Det innebär att ungefär 45 procent, eller nästan hälften av Sveriges befolkning är avgiftsbefriad i primärvården. Det är en fråga som säkerligen hade oroad budgetavdelningen på Finansdepartementet, men som knappast får samma uppmärksamhet hos landstingen.

Så vad göra? Låt den nuvarande avgiften för nätläkare på 650 kronor inklusive patientavgift vara kvar till dess att en större översyn kan göras som tar fasta på konsekvenserna och som inte tar för stort intryck av symbolfrågor.

Ryckiga och okloka åtgärder kring nätläkare kan mycket väl skapa svallvågor inom hela sjukvården som dämpar viljan till fortsatta privata investeringar och innovationer inom hela hälso- och sjukvården. Och detta just när dessa behövs som mest – när befolkningen åldras och rekryteringsproblemen inom välfärden växer.

Mårten Blix